

**Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини**

**«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Вченою радою
Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини**

ПРОГРАМА

**складання кандидатського іспиту зі спеціальності
07.00.01 – історія України**

УМАНЬ

Програма розроблена авторським колективом у складі:

Борисенко Володимир Йосипович — доктор історичних наук, професор
(Український державний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова)

Коханова Оксана Леонідівна — кандидат історичних наук, доцент
(Український державний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова);

Рєєнт Олександр Петрович — доктор історичних наук, професор (інститут
історії України НАН України);

Слюсаренко Анатолій Гнатович — доктор історичних наук, професор
(Київський Національний Університет ім. Т. Г. Шевченка);

Слюсаренко Анатолій Григорович — кандидат історичних наук., доцент
(Український педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова).

Погоджено з науково-методичною комісією Міністерства освіти України 5
травня 1996 р.

Затверджено: ВАК України 5 червня 1996 р.;

Атестаційною колегією Міністерства освіти України 26 грудня 1996 р.
протокол N9/2-5-4.

Підп. до друку 11 .06.1997 р. Формат 84x108 1/32.

Папір друкарський. Друк офсетний. Умов. друк. арк. 1.

Тираж 400 екз. Зам. №264. Ціна договірна.

Видавництво фірми "СВІТА", м.Переяслав-Хм., вул.Богдана
Хмельницького, 57.

I. Еволюція людини і найдавніших цивілізацій на території України історіографія питання. Поява людини і первісних форм співжиття до бронзового віку. Розклад первіснообщинного і зародження ранньокм-плексного суспільства в епоху бронзового і на ранніх етапах залізного віків. Кімерійські, таврійські, скіфські, сарматські-та інші племена. Грецька колонізація Північного Причорномор'я — міста -держави, суспільний устрій, заняття, побут, вірування, культура, місце в історії України. .

II. Першопочатки українства (до 80-х років IX ст.).

Історіографія питання. Праслов'яни і слов'яни. Концепція слов'янського етногенезу київської школи археологів останніх десятиліть. Проблема походження українського народу у вітчизняній і зарубіжній історіографії, зародження та початкова еволюція праукраїнських племен. Місце скіфських, венедських, зарубинецьких, антських, київських, чер-няхівських, празьких, колочинських, пеньківських та інших племен в етногенезі праукраїнського населення. Відносини з кочовими племенами готів, гунів, аварів та Римською імперією. Формування та розвиток праукраїнського державного об'єднання Руська земля (Київська русь) до 80-х років IX ст. Зародження і поширення етноніму "русь" на центрально-придніпровське населення, праукраїнські літописні племена полян, древлян, сіверян, уличів, волинян, хорватів тощо. Поширення християнства серед праукраїнського населення. Відносини Руської землі (Київської Русі) з навколишнім світом.

III. Русь-Україна в період політичної єдності імперії Київська Русь (80-ті роки IX — перша / третина XII ст;).

Історіографія питання. Особливості формування політичної історії Київської імперії. Етнічний розвиток населення Русі-України — поширення етноніму "русь" на всю київську землю, формування етнічного центру, його національний склад, мова населення. Поява і поширення назви "Україна", завершення формування українського народу. Заняття і побут русів-українців. Християнізація. Культура.

IV. Україна в період політичної роздробленості Київської Русі й монголо-татарської навали

(друга третина XII — XIII ст.).

Історіографія питання. Безуспішні спроби князів відновити політичну єдність імперії. Поява другого політичного центру у Володимирі та Суздалі і його претензії на першість у східнослов'янському світі. Боротьба українських князівств за політичне лідерство. Перетворення Галицько-Волинського князівства в політико-державний цент України. Боротьба з монголо-татарською навалою. Відродження Д. Галицьким Української держави на західноукраїнських землях та її історія до XIV ст.

V. Визволення України з-під влади Золотої Орди і боротьба за створення на її території незалежної держави (XIV - XV ст.) історіографія питання. Галицько-Волинська держава і початок масового визволення українських земель у першій чверті XIV ст. Боротьба Польщі та Литви за Волинь і Галичину в 1325-1352 рр. Визволення земель від золотоординського ярма в 1361-1362 рр. та його вплив на визвольні настрої інших слов'янських народів. Відновлення удільного устрою старокиївського типу. Намагання знаті перетворити удільні князівства в незалежну державу, їх невдача і вплив на відносини з татарами у 70-90-х роках XIV ст. Визвольний рух, боротьба з хрестоносцями, вихід до Чорного моря, державне зближення Литви і Польщі в першій третині XV ст. "Велике князівство Руське" 1430-1435 рр., відновлення і остаточна ліквідація традиційного удільного устрою українських земель. Введення замість нього воєводського адміністративного устрою. Господарство і населення. Церковне життя.

VI. Українські землі під владою іноземних держав (остання чверть XV — перша половина XVII ст.).

Історіографія питання. Останні спроби аристократії добитись створення власної держави на українських землях наприкінці XV — на початку XVI ст. (М. Глинський) Підготовка, проведення і значення Люблінської унії 1569 р. в історії України. Українсько-кримські відносини. Населення. Зміни в його

соціальної структури. Економічний розвиток, територія. Кристалізація нової національної свідомості. Зміни в національній мові. Реформаційний рух і конфесійна боротьба. Національно-культурне піднесення. Братства.

VII. Поява і роль українського козацтва до XVII ст. історіографія питання. Час, причини і місце появи козацтва, заснування Запорізької Січі. Створення реєстрового козацького війська. Державотворчі тенденції в діяльності козацтва. Боротьба козацтва проти татарсько-турецької агресії. Козацько-селянські повстання другої половини XVI ст.

VIII. Козацтво — провідна суспільно-політична сила України першої половини XVII ст. історіографія питання. Наступальні дії козацтва проти Кримського ханства і Туреччини. Роль у Хотинській війні. Козацько-селянські виступи проти Речі Посполитої в першій чверті XVII ст. Козацько-селянське повстання 1630 р. під проводом Тараса Федоровича (Трясила). Козацьке повстання 1635 р. під проводом Івана Сулими. Козацько-селянське повстання 1637 р. під проводом Павлюка. Козацько-селянське повстання 1638 р. під проводом Якова Остряниці та Карпа Скидана. Ординація Війська Запорізького. Участь у війнах Речі Посполитої з Росією та у Тридцятилітній війні.

IX. Національно-визвольна революція 1648 р. і створення нової Української держави.

Історіографія питання. Причини, підготовка і початок збройного повстання козацтва (Б. Хмельницький), перемоги під Жовтими Водами і Корсунем та поширення повстанського руху на всі українські землі. Военний триумф під Пилявцями і визволення західноукраїнських земель. Формування державницької ідеї в ході воєнних дій і початок створення нової Української держави.

X. Продовження війни за незалежність молодого республіки (1649–1654 рр.)

Історіографія питання. Дипломатичні перговори взимку 1649 р. та їх наслідки. Війна на два фронти. Поразка на північному театрі воєнних дій. Перемога під Зборовом і реакція українського суспільства на умови Зборівської угоди 1649 р. Дипломатичні й воєнні успіхи в 1650 р. Поразка під

Берестечком та її наслідки. Воєнні дії в 1652-1653 рр. Вичерпування військових можливостей воюючих сторін. Зовнішня дипломатія Б. Хмельницького і поступове зближення України з Росією. Мета і значення рішення Переяславської Ради 1654 р. про об'єднання України з Росією. Законодавче обґрунтування становища України в нових умовах в Березневих статтях 1654 р.

XI. Соціально-економічні зміни в перші роки національно-визвольної війни (1648-1654 рр.)

Історіографія питання. Зміни в становищі шляхти. Перетворення козацтва в привілейований стан суспільства. Ідеал козацтва. Місце козацької старшини в соціальній структурі населення. Посилення ролі православного духовенства. Соціальні завоювання селянства. Розширення прав і привілеїв міщанства та купецтва.

XII. Завершальний етап національно-визвольної війни за незалежність молоді республіки (1654-1660 рр.)

Історіографія питання. Спільні воєнні успіхи України і Росії та перші непорозуміння між ними в 1654-1655 р. Поступовий відхід Росії від зобов'язань 1654 р. і підписання з Польщею Вільненського перемир'я. Загострення українсько-російських відносин наприкінці 1655 — у першій половині 1657 рр. Смерть Б. Хмельницького та його роль в історії України. Боротьба Івана Виговського за зміцнення своєї влади. Спроба Виговського добитись незалежності України від Росії. Гадяцька угода. Причини і наслідки краху політики Виговського. Обрання гетьманом Юрія Хмельницького і підписання Переяславських статей. Спільні воєнні дії проти Польщі влітку 1660 р. Слободищенський трактат і розкол України на два військових табори.

XIII. Національний розбрат і анархія, боротьба за відвоювання південноукраїнських земель (1660-1699).

історіографія питання. Останні спроби Польщі спільно, з частиною козацької старшини силою оволодіти Лівобережною Україною. Повстання правобережного населення проти польської шляхти та її прибічників у 1654-1655 рр. Боротьба Петра Дорошенка за створення незалежної

Загальноукраїнської держави. Передача Росією українських земель Туреччині (Бахчисарайський мирний договір) і Польщі (Вічний мир) та її наслідки. Спроби України і Росії відвоювати південноукраїнські землі в 80-х роках. Намагання частини козацької старшини переорієнтуватись на Кримське ханство для боротьби з Росією. Петро Іваненко (Петрик), перехід України і Росії в масовий наступ на Кримське ханство у 90-х роках.

XIV. Державний устрій і соціально-економічний розвиток України у другій половині XVII ст.

історіографія питання. Державний устрій і обмеження російським урядом прав гетьманщини. Демографічна ситуація. Поширення нових форм виробництва і еволюція договірних відносин у сільському господарстві та промисловості. Еволюція соціальної і національної структури населення. Початок повторного закріпачення селянства. Підкорення Київської єпархії Московським патріархатом.

XV. Активізація наступу російського уряду на автономні права Гетьманщини в першій чверті XVIII ст.

історіографія питання. Використання Росією потенціалу України у відвоюванні прибалтійських земель у 1700-1703 рр. Боротьба козацтва у 1700-1704 рр. під проводом. Семена Палія за незалежність Правобережної України. Воєнні дії України і Росії проти Польщі та Швеції в 1704 — першій Половині 1708рр. Перехід гетьмана Івана Мазепи на бік шведського короля Карла XII. Воєнні дії в Гетьманщині у листопаді 1708 - червні 1709 рр. Битва під Полтавою (політико-правова оцінка зміни гетьманом зовнішньо-політичного курсу). Успіхи і невдачі першого українського уряду Пилипа Орлика в екзилі (Конституція П. Орлика). Обмеження Росією автономних прав України після акції Мазепи. Перша ліквідація гетьманства (Павло Полуботок). Олешківська Січ.

XVI. Останні успіхи старшини у збереженні автономії Гетьманщини (1727-1764).

історіографія питання. Відновлення гетьманства і реформування гетьманом Данилом Апостолом внутрішнього життя Гетьманщини. Друга ліквідація гетьманства і політика правління гетьманського уряду. Повернення запорожців на Середнє Подніпров'я і заснування Нової Січі. Наслідки для України російсько-турецької війни 1734-1738 рр. Останнє відновлення гетьманства і остаточна його ліквідація (Кирило Розумовський).

XVII. Зведення України до стану окраїни Російської імперії (1764-1799).

Історіографія питання. Скасування полково-сотенного устрою Слобідської України. Причини, підготовка і ліквідація Запорозької Січі та її наслідки для України. Знищення залишків національної державності на Лівобережній Україні та діяльність другої Малоросійської колегії. Суспільний рух під час виборів до Комісії Для створення нового Уложения. Приєднання Росією Криму і Північного Причорномор'я та його наслідки для історичної долі татар. Включення до складу Російської держави Правобережної України і Західної Волині. Введення нових порядків на завойованих територіях.

XVIII. Соціально-економічний розвиток у XVIII ст.

Історіографія питання. Зрушення у сільському господарстві. Поширення мануфактурного виробництва. Формування ринку робочої сили. Економічні зв'язки, насильницьке зведення соціальної структури населення до загальноросійської. Національні зміни в соціальній структурі населення. Формування національної буржуазії. Боротьба населення за поліпшення умов життя. Культура.

XIX. Криза середньовічних і розвиток нових соціально-економічних відносин у першій половині XIX ст.

історіографія питання. Зменшення чисельності поміщицьких і зростання кількості державних селян. Кризовий характер сільського господарства. Переростання середньовічної промисловості на індустріальну. Торгівля. Загострення соціальних суперечностей. Дальше формування буржуазії і робітництва. Формування національної інтелігенції.

XX. Національно-духовне відродження в першій половині XIX ст.

Історіографія питання. Україна у Вітчизняній війні 1812 р. Становлення українознавства та науки. Перші мовознавчі дослідження в українознавстві. Формування наукових центрів українознавства. Особливості розвитку освіти і культури. Національно-духовне піднесення на західноукраїнських землях.

XXI. Політизація національного руху а першій половині XIX ст

Історіографія питання. Опозиційність масонських лож. Діяльність декабристів в Україні. Політичний гурток у Харкові й політизоване вільнодумство в Ніжинській гімназії, Спроби об'єднання польського і українського визвольних рухів у 30-х роках. Кирило-Мефодіївське товариство. Політизація західноукраїнського національно-визвольного руху під час революції 1848 р.

XXII. Відміна кріпацтва та демократичні реформи другої половини XIX ст.

історіографія питання. Україна-у Кримській війні 1854-1855 рр. Причини, підготовка і відміна кріпацтва. Проведення реформи 1861 р. у життя. Вплив реформи на економіку селянського господарства. Зміни в політико-правовому становищі-селянства. Конфлікти між селянами і поміщиками. Демократичні реформи 60-70-х років.

XXIII. Індустріалізація економіки у другій половині

XIX ст.

історіографія питання. Розвиток залізничного та іншого транспорту. Бум у гірничодобувній промисловості. Становлення металургійної та металообробної індустрії. Розвиток машинобудування. Капіталізація харчової і легкої промисловостей. Розвиток міст. Особливості торгівлі. Характер експлуатації природних надр і людських ресурсів. Конфлікти між робітниками і роботодавцями.

XXIV. Громадівській і земський рухи другої

половини XIX ст.

історіографія питання. Роль і місце української громади Петербурга в суспільному русі України (Ж. "Основа").^ерший етап громадів-ського руху.

Другий етап громадівського руху. Його ідейні лідери і особливості. Активізація громадівського студентського руху в 90-х роках. Опозиційна діяльність земств.

XXV. Політична діяльність таємних організацій, гуртків і груп другої половини XIX ст.

історіографія питання. Харківсько-Київське таємне товариство 1856-1860 рр. Народницький руху 1871-1878 рр. Рух радикалів-демократів (народників) 1879-1889 рр. Поширення марксизму і зародження соціал-демократизму.

XXVI. Зміни у соціальній та національній структурі населення другої половини XIX ст.

історіографія питання. Загальна чисельність і соціальний склад населення. Національні мѣшини. Міграція українського населення в межах Російської держави. Трудова еміграція на Американський континент. Побут українських переселенців у Америці.

XXVII. Західноукраїнські землі в другій половині XIX ст.

історіографія питання. Еволюція державного устрою Австрійської імперії. Економічне становище. Соціальні конфлікти. Суспільно-політичний рух..

XXVIII. Культура другої половини XIX ст.

історіографія питання. Освітній рух народних мас. Початкова освіта. Середня і вища освіта. Наука. Література. Драматургія і театр. Музика. Образотворче мистецтво. Народна творчість, побут і звичаї.

XXIX. Україна на початку XX ст.(1900-1917 рр.)

Історіографія питання. Соціально-економічний розвиток до Першої світової війни. Діяльність політичних партій і організацій. Революційні події 1905-1907 рр. Українське питання в планах політичних сил і законодавчих органів влади. Причини, характер і початок Першої світової війни. Україна в планах воюючих сторін. Хід воєнних дій та участь у них. легіону українських стрільців. Вплив війни на господарство і становище народу. Суспільно-

політичний рух на західно-українських землях. Міграційні процеси українців за межами України. Розвиток культури.

XXX. Українська революція: доба Центральної Ради, (березень 1917 — квітень 1918 рр.)

історіографія питання. Лютнева революція в Росії. Створення Центральної Ради, вироблення нею політичної програми. М. Грушевський. Перші кроки до національно-територіальної автономії у квітні - травні 1917 р. 1-й Універсал Центральної Ради. Утворення Генерального секретаріату, позитивні результати переговорів з Тимчасовим урядом і * проголошення її-го Універсалу. Спроба проголосити повну державну самостійність України, з'їзд' народів Росії у Києві, __жовтневий переворот у Петрограді та боротьба за владу в Києві. Іі-й Універсал Центральної Ради і проголошення Української Народної Республіки. Війна радянської Росії проти УНР. Всеукраїнські з'їзди Рад і проголошення Радянської УНР. Проголошення незалежності України в іV-ому Універсалі. Поразка УНР. Підготовка, підписання і умови Брестського мирного договору. Становлення радянської влади в Україні. УНР від Брестського мирного договору до гетьманського перевороту.

XXXI. Українська держава часів павла Скоропадського (квітень-грудень 1918 р.)

історіографія питання. Проголошення Павла Скоропадського гетьманом України. Соціально-економічна політика гетьманського уряду. Повстансько-партизанська боротьба. Сухопутні і морські збройні сили. Національно-культурна політика. Зовнішня політика. Загострення обстановки влітку 1918 р. та падіння гетьманського уряду. '

XXXII. Відродження УНР. Директорія. ЗУНР.

історіографія питання. Офіційне відновлення УНР. С. Петлюра; В. Винниченко.

Національно-визвольний рух у Галиччині, у Буковині та Закарпатті. Утворення ЗУНР. її внутрішня політика. Відносини з сусідніми країнами і Директорією. Акт злуки УНР і ЗУНР 22 січня 1919 р. та його історич-

не значення.

Внутрішня політика Директорії. Проголошення Тимчасового робітничо-селянського уряду України 28 листопада 1918 р. і друга війна УНР з Росією. Відсіч наступу армії Денікіна. Махновщина — соціальна база, політична спрямованість, воєнні дії. Поразка армії УНР і відступ її на територію Польщі. Ризький мирний договір 1921 р. Значення УНР у вітчизняній історії.

. \ XXXIII. Українська радянська держава.
(листопад 1918 — 1921 рр.)

історіографія питання. Відновлення радянської влади в 1919 р., її становлення та внутрішня політика. Боротьба селянства проти радянської влади (Н. Махно, М. Григор'єв, Зелений та ін.). Боротьба з Де-нікінськими військами, окупаційним режимом та розгром армії Денікіна й визволення України. Державне, господарське будівництво і більшовицький режим 1920 р. Радянсько-польська війна та діяльність Галревкому. Розгром Врангеля.

XXXIV. Україна в період нової економічної політики (1921-1928 рр.).

історіографія питання. Політичне становище та соціально-економічний розвиток на початку 20-х років. Перехід до НЕПу. Промисловість, сільське господарство і торгівля в період НЕПу. Входження Української РСР до складу Союзу РСР. Політичне життя. Національно-культурне відродження. Українізація. Голод 1921-1922 рр. Становище церкви.

XXXV. Соціально-економічні, політичні та культурні перетворення в 1929-1938 рр.

Історіографія питання. Господарська і суспільно-політична криза ■ наприкінці 20-х років. Партійна боротьба за шляхи і методи індустріалізації. Промисловий розвиток республіки на основі планової економіки. Запровадження колгоспного ладу. Суспільно-політична ситуація — г; встановлення тоталітарного режиму та його вплив на суспільно-політичне життя, кінець українізації, політичні процеси 30-х років'. Голодомор 1932-1933 рр. Розстріляне відродження в літературі, театрі, музиці, кіномистецтві.

Західноукраїнські землі у складі Польщі, Румунії, Чехословаччини. Становище. Національно-визвольний рух.

XXXVI. Українська еміграція у 20-30-х роках.

Історіографія питання. Уряд УНР в екзилі. Українські емігрантські наукові центри. Релігійне та культурне життя української еміграції. Створення та діяльність Організації українських націоналістів. Українська діаспора наприкінці 30-х років: кількість, розселення, заняття, побут.

XXXVII. Україна у Другій світовій війні.

історіографія питання. Українське питання в міжнародній політиці напередодні та на початку війни. Сталінський режим на західноукраїнських землях. Напад фашистської Німеччини на СРСР. Проголошення акту відновлення української державності 30 червня 1941 р. та його наслідки. Оборонні бої Південно-Західного і Південного фронтів. Німецько-фашистський окупаційний режим. ОУН в період війни. Створення та діяльність УПА. А. Мельник, С. Бандера, Р. Шухевич. Бойові дії радянського підпілля та партизанських загонів. Звільнення України від гітлерівських окупантів у 1943-1944 рр. Політичні, економічні і соціальні наслідки війни для України та історичні уроки.

XXXVIII. Україна у повоєнний період (1945-1955 рр.)

історіографія питання. Україна на міжнародній арені. Врегулювання територіальних проблем. Операція "Вісла". Встановлення тоталітарного режиму в західних областях України. Боротьба ОУН-УПА проти радянської влади. Масові депортації місцевого населення. Становище сільського господарства. Голод 1946-1947 рр. Відбудова промисловості і транспорту. Інтеграція західних областей у економічну систему республіки. Умови життя робітників і колгоспників. Посилення сталінських репресій проти діячів науки і культури. Звнішньополітична діяльність України.

XXXIX. Україна в умовах десталінізації (1956-1964 рр.)

історіографія питання. Політичне становище, засудження культу особи Сталіна. Часткова реабілітація. Соціально-економічний розвиток. Спроби

реформ державно-бюрократичного управління народним гос- * подарством — раднаргоспи. Аграрні реформи та їх незавершеність. Соціально-економічне життя. Реформи М. С. Хрущова та спроби лібералізації духовного життя. Антицерковна кампанія в республіці. Роль і місце "шестидесятників" у суспільно-політичних процесах в Україні.,

XXXX. Україна в період кризи радянської системи (1965-1985 рр.).

історіографія питання. Суспільно-політичне життя. Конституція СРСР (1977 р.) та Конституція УРСР (1978 р.) Невідповідність реалій задекларованим принципам комуністичної моралі. Неосталінізм. Екстенсивний характер економіки. Спроба проведення економічної реформи та її наслідки. Становище культури. Національне питання. Боротьба Проти "українського буржуазного націоналізму". Дисидентський рух. Міграційні процеси.

XXXXI. Україна на шляху до державного суверенітету і в умовах незалежності (1985-1990 рр.)

історіографія питання/ Економічне становище в другій половині 80-х років. Об'єктивна необхідність оновлення радянського суспільства.

Особливості процесу "перебудови" в УРСР. Чорнобильська катастрофа та її наслідки. Пробудження політичної активності та національної свідомості українського народу. Виникнення нових громадських організацій. Створення Народного руху України за перебудову. Його діяльність і трансформація. Формування багатопартійної системи. Діяльність нових політичних партій: Процеси в Комуністичній партії України. ~ ■

Реформа політичної системи України на початку 90-х років. Діяльність Верховної Ради України нового скликання у 1990-1993 рр. Парламентська більшість (група "239") та Народна Рада, декларація про державний, суверенітет України (16 липня 1990 р.) Акт проголошення незалежності України (24 серпня 1991 р.) Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. Введення інституту президенства. Соціально-економічне становище. Міжнародна діяльність. Релігійне життя. Українська діаспора та її зв'язки з Україною, історична наука на сучасному етапі.

СПИСОК ОСНОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ Узагальнюючі праці.

Грушевський М. С. Історія України-Русі: в 11-ти т. т. — Т. I - VIII - К., 1991-1995.

Грушевський М. С. Очерк истории украинского народа. - 2-е изд. - К., 1991.

Дорошенко Д. І. Нарис історії України: в 2 т. - К., 1991.

Ефименко А. Я. История украинского народа. - К., 1990.

Історія України: курс лекцій.- у 2 кн - К., 1991.

Історія України. Нове бачення: в 2 т. т.- К., 1996.

История Украинской ССР: в 10-ти т. т. - К., 1981-1985.

Крип'якевич І. п. Історія України.-Львів, 1990.

Огієнко І. Українська культура. Репринтне відтворення видання 1918 р.-К., 1991.

Полонська-Василенко Н. Історія України: в 2-х т. т. - К., 1992.

Субтельний О. Україна. Історія. - К., 1992.

Терещенко Ю. І., Курило В. М. Історія України. - Т. I - К., 1995.

ЛІТЕРАТУРА ДО ТЕМ.

1. Еволюція людини і найдавніших цивілізацій на території України.

Алексеева Т. И. Этногенез восточных славян по данным ант- ропологии. -. М., 1973.

Артамонов М. И. Киммерийцы и скифы (от появления на исторической арене до конца IV в. до н. э. - П., 1974.

Археология Украинской ССР: в 3-х т. т. - Т. I - К., 1985.

Березанская С. С, Отрощенко В. В., Чередниченко Н. Н., Шарафутдинов И. Н. Культура эпохи бронзы на территории Украины. - К., 1984.

Геродот. История. <■ Л., 1972.

Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера Земли. - Л., 1989.

Давня історія України. - Кн. I. - К., 1994.

Даниленко В. Н. Эгелит Украины. - К., 1974.

Залізняк Л. Нариси стародавньої історії України. К., 1994.

Ильинская В. А., Тереножкин А. И. Скифия VII-IV в. в. до н. е. - К., 1983.

Дйпин В. В. Греческая колонизация Северного Причерноморья. - К., 1946.

Тереножкин А. И. Киммерийцы. - К., 1976. <

Уайт Д. Браун Д. М. Мервье люди. - М., 1978.

Чмихов М. О., Кравченко Н. М., Черняхов І. Т. Археологія та стародавня історія України. - К., 1992.

II. ПЕРШОПОЧАТКИ УКРАЇНСТВА (ДО 80-х років IX ст.)

Алексеева Т. И. Этногенез восточных славян по данным антропологии.¹ М., 1973.

Баран В. Д., Козак Д. Н., Терпилевский Р. В. Походження слов'ян. - К., 1991.

Борисенко В. Й. Нариси історії України. - К., 1993.

Брайчевський М. Ю. Походження Русі. - К., 19*8.

Бромлей Ю. В. Очерки теории этноса. - М., 1973.

Максимов Е. В. Зарубинецкая культура на территории УССР. - К., 1982.

Павленко Ю. Передісторія давніх русів у світовому контексті. - К., 1994.

Петров В, П. Походження українського народу. - К., 1992.

Півторак Г. Звідки ми і наша мова. - К., 1993.

Русанова И. П. Славянские древности VI-VII в. в. - М., 1974.

Рыбаков Б. А. Язычество древних славян. - М., 1981.

Сегеда С. Основи антропології. - К., 1995.

Сміленко А. Т. Слов'яни та їх сусіди в Степовому Подніпров'ї (II-XIII ст.) - К., 1975.

Трубачев О. М. Этногенез и культура древних славян: лингвистические исследования.-М., 1991.

Филин Ф. П. Образование языка восточных славян. - М., 1942.

Чмнхов М. О., Кравченко Н. М., Черняков І. Т. Археологія та стародавня історія України - К., 1992.

III. РУСЬ-УКРАЇНА В ПЕРІОД ПОЛІТИЧНОЇ ЄДНОСТІ КИЇВСЬКОЇ РУСИ (80-ті р. р. IX - перша третина XII ст.) **Борисенко В. Й. Нариси історії України. - К., 1993, Боровський Я. Є. Світогляд давніх киян. - К., 1992. Брайчевський М. Ю. Утвердження християнства на Русі. - К., 1988. Гумилев Л. П. Древняя Русь и Великая степь. - М., 1989. Довженок В. Й. Землеробство Давньої Русі.- К., 1941.**

Коринный Н. Н. Переяславская земля. X-первая половина XIII в. в. - К., 1992. Мистецтво Київської Русі. - К., 1989. Пашуто В. Т. Внешняя политика древней Руси.- М., 1948.

Повесть временных лет: в 2-ч. - М.-Л., 1950, 'і

Рыбаков Б. А. Киевская Русь и русские княжества XII-XIII в. в. - М., 1982.

РНчка В. М. Формирование территории Киевской земли. - К., 1988.

Смирнов Ю. М.. Смолицкий В. Г. Былины о Добрыне Никитиче и Алеше Поповиче. - :

М., 1974. , "

Толочко А. П. Князь в Древней Руси: власть. Собственность. Идеология. - К., 1992. Топочко П. П. Древняя Русь. - К., 1987. Юшков С. В. Нариси виникнення і початкового розвитку феодалізму в Київській Русі".

-

К., 1939. ,

Фроянов Н. Я. Киевская Русь. - К., 1988.

IV. УКРАЇНА В ПЕРІОД ПОЛІТИЧНОЇ РОЗДРОБЛЕНОСТІ КИЇВСЬКОЇ РУСИ Й МОНГОЛО-ТАТАРСЬКОЇ НАВАЛИ (друга третина XII-XIII ст.)
Висоцкий С. А. Древнерусские надписи Софии Киевской XI-XIV вв -К., 1944. Грушевский М. С. Очерк истории Киевской земли. - К., 1992.

Котляр М. Ф. Данило Галицкий. - К., 1984.

Крип'якевич І. П. Галицько-Волинське князівство. - К., 1984.

Рыбаков В. А. Киевская Русь и русские княжества XII-XIII вв. - М., 1982.

Свідерський Ю. Ю. Боротьба Південно-Західної Русі проти католицької експансії в X-XIII ст. - К., 1983.

Толочно П. П. Древнерусский феодальный город. - К., 1989.

Толочно П. П. Киев и Киевская земля в эпоху феодальной раздробленности XII-XIII вв. - К., 1980.

Шабульдо ф. М. Земли Юго-Западной Руси в составе Великого Княжества Литовского . - К., 1987. ,

V. Визволення України з-під влади Золотої Орди і боротьба за створення на її території незалежної держави (XIV-XV ст).

Борисенко В. Й. Нариси історії України. - К., 1993.

Гуслистий К. Україна ПД литовським пануванням і захоплення її Польщею (з XIV ст. по 1569 р.) - К., 1939

Законодательные акты Великого княжества Литовского XV-XVI вв. - Сб. материалов. -Я., 1936.

Кирпичников А. Н. Военное дело на Руси в XIII-XV вв. - Л., 1976.

Крикун Н. Административно-территориальное устройство Правобережной Украины в XV-XVIII вв. - К., 1992.

Крип'якевич І. П. Галицько-Волинське князівство. - К., 1984. .

Насонов А. Н. Монголы и Русь (История татарской политики на Руси),- М.-Л., 1940.

Шабульдо Ф. М. Земли Юго-Западной Руси в составе Великого княжества Литовского. - К., 1987.

VI. Українські землі під владою іноземних держав (остання чверть XV — перша половина XVII, ст.).

Баранович А. И. Украина накануне освободительной войны середины XVII в. М., 1959.

Бойко І. Д. Селянство України в другій половині XVI - першій половині XVII ст. - К., 1963.

Дзюба Е. Н. Просвещение на Украине и его роль в укреплении связей украинского народа с русским и беларусским. Вторая половина XVI - первая половина XVII в. -К., 1987.

Ісаєвич Я. Д. Братства та їх роль в розвитку української культури XVI-XVII ст. - К., 1966.

Любавський М. Областное деление и местное самоуправление Литовско-Русского государства ко времени издания первого Литовского статута. - М., 1892.

Михайлина П. В. Визвольна боротьба трудового населення міст України (1569-1654). -К., 1975.

Мишко Д. І. Соціально-економічні умови формування української народності. - К., 1963. .

Плохий С. Н. Папство и Украина: политика римской курии на украинских землях в XVI-XVII вв. - К., 1989.

Сас П, М. Феодальные города Украины в конце XV-60-х годах XVI е. - К., 1989.

СтріМенець М. М. Нариси з історії промислів України (XVI - перша половина XVII ст.) - Тернопіль, 1995.

Ульянівський В. І. Крижанівський О. Н., Плохий С. Н. Історія церкви та релігійної думки в Україні, В 3-х Т. Т. - К., 1994.

Хижняк З. І. Києво-Могилянська академія. - К., 1981.

Яковенко Н. М. Українська шлхта. - К., 1993.

VII. Поява і роль українського козацтва до середини XVII ст. Алекберли М. А. Борьба украинского народа против турецко-татарской агрессии во

второй половине XVI — первой половине XVII вв. - Саратов, 1961.

Борисенко В. Й., Заремба С. З. Україна козацька. - К., 1993. Винар Л.

Початки українського реєстрового козацтва. - Укр-., історик, 1944, N2-3.

Голобуцький В. О. Запорозьке козацтво. - К., 1994. Михайлина П. В.

Визвольна боротьба трудового населення міст України (1569-1654). -

К., 1975. Мицик Ю. А., Стороженко І. С, Плохій С. М. Тії слави козацької повік не забудем. -

Дніпропетровськ, 1989. Новосельський А. А. Борьба Московского государства с татарами в ХУІІ в. - М., 1948. Сергійчук В. І. Іменем Війська Запорозького. - К., 1991. Яворницький Д. І. Історія запорозьких козаків. - В 3-х т.-т.1-2. - К., 1990.

* VIII. Козацтво — провідна суспільно-політична сила першої половини ХVІІ ст. Алекберли М. А. Борьба украинского народа против турецко-татарской агрессии во

второй половине ХVІ - первой половине ХVІІ вв. - Саратов, 1961. •
Борисенко В. Й., Заремба С. З. Україна козацька. - К., 1993. • "

Голобуцький В. О. Запорозьке козацтво. - К., 1994. Мицик Ю. А., Стороженко І. С, Плохій С. М. Тії слави козацької повік не забудем. -

Дніпропетровськ, 1989. Новосеяський А. А. Борьба Московского государства с татарами в ХVІІ в. - М-, 1948. Сергійчук В. І. Іменем Війська Запорозького. - К., 1991. Смолій В. А., Степанов В. С. Богдан Хмельницький. - К., 1995. Щербак В. О. Антифеодальні рухи на Україні напередодні визвольної війни 1648-1654

рр. - К., 1989. Яворницький Д. І. Історія запорозьких козаків. - Т.2. - К., 1990.

Яковенко Н. М. Українська шлхта. - К., 1993.

VII. Поява і роль українського козацтва до середини ХVІІ ст. Алекберли М. А. Борьба украинского народа против турецко-татарской агрессии во

второй половине ХVІ — первой половине ХVІІ вв. - Саратов, 1961.
Борисенко В. Й., Заремба С. З. Україна козацька. - К., 1993. Винар Л. Початки українського реєстрового козацтва. - Укр-., історик, 1944, N2-3.
Голобуцький В. О. Запорозьке козацтво. - К., 1994. Михайлина П. В. Визвольна боротьба трудового населення міст України (1569-1654). -

К., 1975. Мицик Ю. А., Стороженко І. С, Плохій С. М. Тії слави козацької повік не забудем. -

Дніпропетровськ, 1989. Новосельський А. А. Борьба Московского государства с татарами в XVII в. - М., 1948. Сергійчук В. І. Іменем Війська Запорозького. - К., 1991. Яворницький Д. І. Історія запорозьких козаків. - В 3-х т.-т.1-2. - К., 1990.

* VIII. Козацтво — провідна суспільно-політична сила першої половини XVII ст. Алекберли М. А. Борьба украинского народа против турецко-татарской агрессии во

второй половине XVI - первой половине XVII вв. - Саратов, 1961. • Борисенко В. Й., Заремба С. З. Україна козацька. - К., 1993. • "

Голобуцький В. О. Запорозьке козацтво. - К., 1994. Мицик Ю. А., Стороженко І. С, Плохій С. М. Тії слави козацької повік не забудем. -

Дніпропетровськ, 1989. Новосеяський А. А. Борьба Московского государства с татарами в XVII в. - М., 1948. Сергійчук В. І. Іменем Війська Запорозького. - К., 1991. Смолій В. А., Степанов В. С. Богдан Хмельницький. - К., 1995. Щербак В. О. Антифеодальні рухи на Україні напередодні визвольної війни 1648-1654

рр. - К., 1989. Яворницький Д. І. Історія запорозьких козаків. - Т.2. - К., 1990.

IX. Національно-визвольна революція 1648 р. і створення нової Української держави. Борисенко В. Й., Заремба С. З. Україна козацька. - К., 1993. Воссоединение Украины с Россией. Сб. ст. - М., 1954. Воссоединение Украины с Россией. Сб. док.: В 3-х т. - М., 1954. Крип'якевич І. П. Богдан Хмельницький. - Л., 1990.

Липинський В. Твори. - Т.3. - Філадельфія. Пенсільванія. - Репринт, відтворення, 1990. Степанков В. С. Українська держава в середині XVII ст: Проблеми становлення і боротьби за незалежність (1649-1657). Авторефер. дис. доктора іст. наук. - К., 1993. Смолій В. А., Степанков В. С. Богдан Хмельницький. - К., 1995.

X. Продовження війни за незалежність молодого республіки

(1649-1654). Борисенко В. Й., Заремба С. З. Україна козацька. - К., 1993.

Голобуцкий В. А. Дипломатическая история освободительной войны украинского народа 1648-1654 гг. - К., 1962. Грабовецкий В. В. Західноукраїнські землі в період народно-визвольної війни 1648-

1454 pp. - К., 1972. Зфллинский В. А. Богдан Хмельницкий. - М., 1989. Кордуба М. Боротьба за польський престіл по смерті Володислава IV / Джерела до іс- -

тори України-Русн. - Львів, 1911. - Т.П. Легкий В. И. Крестьянство Украины в первый период освободительной войны 1648-

1654 гг. Ленинград, 1959. Липинский В. Твори. - Т.3 - Філадельфія. Пенсільванія, - репринтне відтворення, 1990. Мальцев А, Н. Россия и Белоруссия в середине XVII в. - М., 1974. Мицик Ю. А. Як козаки воювали, - Дніпропетровськ, 1990. Поршнев Б. Ф. Франция, английская революция и европейская политика в середине

XV11 в. - М., 1970. Смолій В. А., Степанков В. С. Богдан Хмельницький. - К., 1995. Шевченко Ф, П. Політичні та економічні зв'язки України з Росією в середині XVI ст. -

К., 1959.

XI. Соціально-економічні зміни в перші роки національно-визвольної війни (1648-1654). Крип'якевич І. П. Богдан Хмельницький. - Львів, 1990. Мякотин В. А. Очерки социальной истории У кратны в XVII-XVIII вв.: В 1-м Т., 3-х вып.

- Прага, 1924. Смолій В. А. Формування соціальної свідомості народних мас України в ході класової

боротьби. Друга половина XV11-XV111 ст. - К., 1985. Степанков В. С. Антифеодальна боротьба в роки визвольної війни та її вплив на формування Української держави. - Львів, 1981.

XII. Завершальний етап національно-визвольної війни за незалежність молоді республіки (1654-1660).

Борисенко В. Й., Заремба С. З. Україна козацька. - К., 1993.

Брайчевський М. Приєднання чи возз'єднання! (Критичні замітки з приводу однієї концепції // Україна. - 1991. - N16-17.

Волк-Карачевський В. В. Борьба Польши с казачеством во второй половине XVII и начале XVIII. -К., 1899.

Герасимчук В. Чуднівська кампанія 1660 р. - Львів, 1913.

Герасимчук В. Виговщина і Гадянецький трактат. // ЗНТШ. - Т.89.

Липинський В. Твори. - Т.3 - Україна на переломі.(1657-1659). - Філадельфія. - Репринтне відтворення, 1991.

Санин Г. А. Отношения России и Украины с Крымским хаанством в середине XVII в. -Москва, 1987.

Смолій В. А., Степанков В. С. У пошуках нової концепції історії Визвольної війни українського народу XVII ст. - К., 1992.

Яковлева Т. Г. Початковий етап Руїни: Соціально-політичне становище та зовнішня політика України кінця 50-х років XVII ст. Автореф. дис. канд. істор. наук. - К., 1994.

ХІІІ. Національний розбрат і анархія. Боротьба за відновлення південноукраїнських земель (1660-16⁹). Апанович О. М. Запорізька Січ у боротьбі проти турецько-татарської агресії (50-70-ті

р. XVII ст.) - К., 1961. Борисенко В. Й., Заремба С. З. Україна козацька. - К., 1991. Волк-Карачевський В. В. Борьба Польши с казачеством во второй половине XVII и на-

чале XVIII і. - К., 18?».

Галактионов И. В. Из истории русско-польского сближения в 50-60 гг. XVII века (Андру-совское лермирие 1И7 г.) - Саратов, 1940.

Заруба В. М. Украинско-казацкое войско в борьбе с турецко-татарской агрессией

і (последняя четверть XVII в.) - Харьков, 1993.

Оглоблін О. Мазепа і Петрик. / Записки істор. філолог, відділу Укр. Акад. наук. Т.23., Ш8.

Смолен В., Степанков В. Правобережна Україна у другій половині XVII-XVIII ст.: Проблеми державотворення. -К., 1993.

XIV. Державний устрій і соціально-економічний розвиток України у другій половині XVII ст.

Борисенко В. Й. Соціально-економічний розвиток Лівобережної України в другій половині XVII ст. - К., 1986.

Борисенко В. Й. Пути эволюции феодализма на Левобережной Украине во второй половине XVII в.(Социально-экономические проблемы), Автореф. дне, докт. ист. наук. - К., 1990.

Водарский Я. Э. Население России в конце XVII-начале XVIII в. - М., 1977.

Компан О. С. Міста України в другій половині XVII ст. - К., ШЗ. ' 1

Лазаревский А. М. Малороссийские посполитые крестьяне. - К., 1908.

Лазаревский А. М. Описание старой Малороссии. Т. 1-3. - К., 1898-1902.

Мякотин В. Л. Очерки социальной истории Украины а XVI-XVII вв.: в 1-м т. 3-х вып. Прага, 1924-1924.

Слабченко М. Хозяйство Гетманщины в XVII-XVIII ст. - В 3-х т. - Одесса, 1922-1923.

Стецюк К. І. Народні рухи на Лівобережній і Слобідській Україні в 50-70-х роках XVII ст. - К., 1940.

Швидько А. К, Социально-экономическое развитие городов Украины в XVI-XVII вв. -Днепропетровск, 1979.

XV. Активізація наступу російського уряду на автономні права

Гетьманщини в першій чверті XVIII ст. Горобець В. М. Малоросійська колегія та реформа державного устрою України: 1722-

1727 рр. Автореф. дне. канд. іст. наук. - К., 1993. Гетьмани України. Історичні портрети. Збірник. - К., 1991. Дядиченко В. А. Нариси суспільно-політичного устрою Лівобережної України кінця XVII

- початку XVIII ст. - К., 1959. Ефименко А. Двенадцать пунктов Вельяминова.//Киевская старина. - 1888. - Т. 2. Костомаров Н. И. Мазепа. - М., 1992.

Лазаревский А. Описание старой Малороссии. Т. 1-3. - К., 1888-1902. Мазепа:/Юдина і історичний діяч. - К., 1991. Оглоблін О. П. Україна в часи

Петра І. - К., 1939. Сергієнко Г. Я. Визвольний рух на Правобережній Україні в кінці XVII на початку XVIII

ст. - К., 19*3. Субтельний О. Мазепинці. - К., 1994.

Уманець Ф. Гетьман Мазепа. - Птг., 1897.

Шутбм В. Е. Борьба народных масс против нашествия армии Карда XII. 1700-1709. - М., 1958.

XVI. Останні успіхи старшини у збереженні автономії Гетьманщини (1727-1764).

Герасименко Н. О, Данило Апостол — гетьман Лівобережної України (1727-1734 р. р.)//УІЖ - 1992) - N3.

Голобуцький В. Запорозька Січ в останні часи свого існування (1734-1775). - К., 1941.

Крупницький Б. Гетьман Данило Апостол і його доба, - Авгсбург, 1948.

Скальковський П. Історія Нової Січі. - К., 1995.

Щербина В. Україна і російський уряд з середини XVIII ст. // Записки Філолог, відділ. ВУАН. - К., 1925-4. II.

XVII. Зведення України до стану окраїни Російської держави (1764-1799).

Голобуцький В. О. Запорізька Січ в останні часи свого існування. - К., 1961.

Голобуцький В. А. Черноморское казачество. - К., 1956.

Дружинина Е. И. Северное Причерноморье в 1775-1800 гг. - М., 1959.

Надинский П. Н. Очерки по истории Крыма. - Ч. I. - Симферополь, 1951.

Петров А. Война России с Турцией и польскими конфедератами. - Т.2. - Спб., 1886.

Петров А. И. Вторая турецкая война в царствование императрицы Екатерины II. 1787

1791. - Т.2. - Спб., 1880. Путро А. И. Левобережная Украина в составе Российского государства во второй пол.

XVIII в. - К., 1988. Слюсарський А. Г. Слобідська Україна. - Харків, 1954.
Смирнов В. Д. Крымское ханство под верховенством Османской Порты в XVIII ст. -

Одесса, 1889. Смолій В. А. Воз'єднання Правобережної України з Росією. - К., 1978.

XVIII. Соціально-економічний розвиток у XVIII ст.

Абсолютизм в Росии (XVII-XVIII вв.) - М., 1964.

Балабушевич Т. А. Аграрна історія Галиччини другої половини XVIII ст. - К., 1993.

Барвинський В. А. Крестьяне в Левобережной Украине в XVII-XVIII ст. - Харьков, 1909.

Гуржій О. І. Эволюция феодальных отношений в Левобережной Украине в первой половине XVIII в. - К., 1986.

Гуржій О. І. Право в українській козацькій державі: друга половина XVII-XVIII ст. - К., 1994.

Панашенко В. В. Соціальна еліта Гетьманщини (друга половина XVII-XVIII ст.). - В., 1995.

Пономарьов О. М. Розвиток капіталістичних відносин у промисловості України XVIII ст. - Львів, 1971.

Путро О. іі. Левобережная Украина в составе Российского государства во второй половине XVIII в. - К., 1988.

Слюсарский А. Г. Социально-экономическое развитие Слобожанщины XVII-XVIII вв. -Х., 1964.

XIX. Криза середньовічних і розвиток нових соціально-економічних відносин у першій половині XIX ст. Гуржій І. О. Розклад феодально-кріпосницької системи в сільському господарстві України першої половини XIX ст. - К., 1954. Гуржій І. О. Розвиток товарного виробництва і торгівлі на Україні з кінця XVIIIст. до

1861 р. - К., 1962. Дерев'янкін Т. І. Мануфактура на Україні в кінці XVIII — першій половині XIX ст. - К.,

1960. Зародження робітничого класу на Україні. Середина XVIII — 1861 р. Збірник доку-

ментів. - К., 1982. Кабузан В. М. Заселение Новороссии в XVIII — первой половине XIX века (1719-1853).

- М., 1976. Л/ьонская Т. И. Государственные крестьяне Украины в период кризиса феодально*

крепоснической системы. - К., 1989. Мельник Л. Г. Технічний переворот на Україні у XIX ст. - К., 1972. Шип Н. А. Интеллигенция на УКраине (XIX в.): Историко-социологический очерк. -К.,

1991.

XX. Національно-духовне відродження в першій половині XIX ст.

Абалихин Б. Отечественная война 1812 г. и украинское казачество. //

Українське

ко

зацтво. - Вип. II. - К., 1937.

Волинський П. К. Іван Котляревський. Життя і творчість. - К., 1969.

Горленко В. Ф. Становление украинской этнографии конца

XVIII - первой половины XIX ст. - К., 1988.

Марченко М. І. Українська історіографія. - К., 1989.

"Русалка Дністрова": Док. і матер. - К., 1989.

"Руська трійця" в історії суспільно-політичного руху і культури України. -

К., 1987.

XXI. Політизація національного руху в першій половині XIX ст.

Біографія Т. Г. Шевченка у спогадах сучасників. - К., 1958.

Гербільський Г. Ю. Розвиток прогресивних ідей у Галиччині в першій

половині XIX ст. Зайончковский П. А. Кирило-Мефодиевскоё общество. - М.,

1959. Кирило-Мефодіївське товариство: У 3-х т. - К., 1990. Назаренко І. Д.

Суспільно-політичні, філософські, естетичні та атеїстичні погляди Т. Г.

Шевченка. К., 1964. Сергієнко Г. Я. Декабристи та їх революційні традиції на Україні. - К., 1975. Сергієнко Г. Я. Суспільно-політичний рух на Україні після повстання декабристів. - К., 1971.

XXII. Відміна кріпацтва та демократичні реформи другої половини XIX ст.

Анфимов А. Ф. Крестьянское хозяйство Европейской России. - М., 1980.

Зайончковский П. А. Отмена крепостного права в России. - М., 1968.

Лещенко М. Н. Класова боротьба в кураїнському селі в епоху демонополістичного капіталізму. - К., 1970.

Лугова О. І. Сільськогосподарський пролетаріат Півдня України в період капіталізму. -К., 1965.

Никонов С. П. Крестьянский правопорядок и его желательное будущее. - Харьков, 1905.

Страховский И. Крестьянские права и учреждения. - Спб., 1904.

Теплицький В. П. Реформа 1861 р. і аграрні відносини на Україні. - К., 1959.

XXIII. Індустрілізація економіки у другій половині XIX ст.

1. Билимович А. Д. Товарное движение на русских железных дорогах. - К., 1902.
2. Воблий К. Г. Нариси з історії російсько-української цукрової промисловості. - Ч. II - К., 1930.
3. Гуржій І. О. Україна в системі всеросійського ринку 60-х-90-х років XIX ст. - К., 1968.
4. Мельник Л. Г. Промисловий переворот на Україні. - К., 1972.
5. Нестеренко О. О. Розвиток промисловості на Україні. Ч. II. - К., 1962.
6. Парасунько О. А. Положение и борьба рабочего класса Украины (60-е–90-е годы XIX в.) – К., 1963.

XXIV. Громадівський і земський рухи другої половини XIX ст.

1. Білан В. Т. Недільні школи на Україні (1859-1862). Автореферат доц. канд. іст. наук. - К., 1967.
2. Борисенко В. Й. Боротьба демократичних сил за народну освіту на Україні в 60-90-х роках ХІХ ст. - К., 1980.
3. Волощенко А. К. Нариси з історії суспільно-політичного руху на Україні в 70-х на початку 80-х років ХІХ ст. - К., 1974.
4. Іванов Р. П. Михайло Драгоманов у суспільно-політичному русі Росії та України. - К., 1971.
5. Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців. 1848-1914. Ч. I – Львів, 1926.
6. Лисенко О. В. "Просвіти" Наддніпрянської України у дожовтневий період. Препринт №6. - К., 1990.
7. Лукеренко Г. И. Польское восстание 1863 г. на Правобережной Украине. - К., 1967.
8. Плачинда В. П. Павло Гнатович Житецький. - К., 1987.
9. Сарбей В. Г. Історія України ХІХ - початок ХХ ст. - К., 1994.
10. Чарнолуцкий В. Земство и народное образование. - Спб., 1911.

XXV. Політична діяльність таємних організацій, гуртків і груп другої половини ХІХ ст.

1. Дмитриченко В. С. Соціалістична думка, на Україні в 70-х — на початку 80 - х років ХІХ ст. -К., 1974.
2. Катренко А. Н. В борьбе за пробуждение народной революции: Из истории революционно-демократического движения на Украине в 80-х - начале 90-х годов ХІХ ст. -К., 1983.
3. Корнійчук Л. Я. Суспільно-економічна думка на Україні в 70-х роках ХІХ ст. - К., 1971.
4. Рудько М. П. Революційні народники на Україні (70-ті роки ХІХ ст.) - К., 1973.
5. Светленко С. И. Революционно-народническое движение 70-х годов ХІХ в. на Украине в воспоминаниях современников. - Днепропетровск, 1990.

6. Юрченко О. Т., Демченко М. В. Поширення марксизму і соціал-демократичні організації на Україні. - К., 1983.
7. Шевченко І. І. Із історії соціал-демократичних організацій на Україні (Київський "Союз боротьби за визволення робітничого класу"). - К., 1956.

XXVI. Зміни в соціальній та національній структурі населення другої половини XIX ст.

1. Касьянов Г. Українська інтелігенція на рубежі XIX ст. - К., 1993.
2. Наулко В. І. Етнічний склад населення Української РСР. - К., 1965.
3. Стрелко А. А. Славянское население в странах Латинской Америки. - К., 1980.
4. Теплицький В. П. Реформа 1861 р. і аграрні відносини на Україні. - К. 1959.
5. Тихонов В. П. Переселения в России во второй половине XIX в. – М., 1973.
6. Украинцы. Макет тома серии "Народы и культуры". - Кн. I. - М. 1994.
7. Шип Н. А. Интеллигенция в Украине (XIX в.): Историко-социологический очерк. - К., 1991.
8. Шлепаков А. М. Українська трудова еміграція в США і Канаді (кінець XIX – початок XX ст.) - К., 1960.

XXVII. Західноукраїнські землі в другій половині XIX ст.

1. Герасименко М. П. Аграрні відносини в Галиччині в період кризи панщинного господарства. - К., 1969.
2. Ковальчак Г. І Економічний розвиток західноукраїнських земель. – К., 1988.
3. Кравець М. М. Селянство Галиччини і Північної Буковини у другій половині XIX ст. - Львів, 1964.
4. Кукурудзяк М. П. Робітничий рух на Північній Буковині наприкінці XIX - на початку XX ст. - Львів., 1982.
5. Освободительное движение народов Австрийской империи (период утверждения капитализма). – М., 1981.

6. Трусевич С. М. Суспільно-політичний рух у Східній Галиччині в 50-70-х роках XIX ст. -К., 1978.
7. Яцкевич Є. А. Становище робітничого класу Галиччини в період капіталізму (1848-1900). - К., 1958.

XXVIII. Культура другої половини XIX ст.

1. Артюх Л. Ф. Українська народна кулінарія. - К., 1977.
2. Афанасьєв В. А. Товариство південноросійських художників. - К., 1961.
3. Борисенко В. Й. Боротьба демократичних сил за народну освіту на Україні в 60-90-х роках XIX ст. -К., 1980.
4. Вовк Л. П. Історія освіти дорослих в Україні. - К., 1994.
5. Горленко В. Ф., Бойко І. Д., Куницький О. С. Народна землеробська техніка українців. -К., 1971.
6. Казимиров О. А. Український авторський театр. - К., 1965.
7. Кожолянко Г. К. Матеріальна культура населення Буковини. - К., 1988.
8. Кравець О. М. Сімейний побут і звичаї українського народу. - К., 1966.
9. Матейко К. І. Український народний одяг. - К., 1977.
10. Мороз З. П. Українська драматургія і театр другої половини XIX ст. - К., 1950.
11. Пономарьов А. П. Українська етнографія. - К., 1994.
12. Федів Ю. Історія української філософії. - К., 1995.

XXIX. Україна на початку XX ст. (1900-1917 рр.)

1. Бакулев Г. Д. Развитие угольной промышленности Донецкого бассейна. - М., 1988.
2. Бакулев Г. Д. Черная металлургия Юга России. - М., 1953.
3. Дубровский С. М. Столыпинская земельная реформа. Из истории сельского хозяйства и крестьянства России в начале XX в. - М., 1963.

4. Думік О. Історія легіону УСС // Дзвін. 1991-1993.
5. Касьянов Г. В. Українська інтелігенція на рубежі ХІХ-ХХ ст.: Соціально-політичний портрет. - К., 1990.
6. Лещенко М. Н. Українське село в революції 1905-1907 рр. - К. 1977.
7. Макарчук С. А. Этносоциальное развитие и национальные отношения на западноукраинских землях в период империализма. - Львов, 1983.
8. Премислер І. революційний рух на Україні на початку ХХ століття (1900–1903 рр.). -К., 1958.
9. Революційна боротьба трудящих України в 1905-1907 рр. - К., 1980.
10. Хроніка революційного робітничого руху на Україні (1900-1917 рр.) – К., 1986.
11. Якименко М. А. Сорочинська трагедія. - К., 1990.

**XXX. Українська революція: доба Центральної Ради (березень 1917 -
квітень 1918 рр.)**

1. Вінниченко В. К. Відродження нації. - Ч. МІ. - К., 1990. Галенко О. І., Яновський Д. В./7ерший уряд демократичної України // Істор. зошити. №6. - К., 1992.
2. Гамрецький Ю. М., Тимченко М. П., Шусь О. І. Триумфальне шествіє советской власти на Украине. - К., 1987.
3. Грушевський М. С. Новий період в історії України. За роки від 1914-1919. - К., 1992.
4. Кузьменко М., Романчук О. Червоний апокаліпсис або більшовицький переворот 1917-го з погляду законів системних відносин // Дзвін. - 1991 N5.
5. Кондуфор Ю. Ю. Революційні події 1917 р. на Україні: пошук альтернативи // УДЖ. -1990. N11.
6. Мірчук П. Трагічна перемога. - К., 1991.
7. Рєєнт О. П., Андрусішин Б. І. ЗТЗд поневолених народів // Історичні зошити. - К., 1994.

**XXXI. Українська держава часів Павла Скоропадського (квітень-
грудень 1918 р.).**

1. Антонов-Овсієнко В. А. Записки о гражданской войне. - М., 1991.
Верстюк В. Ф. Махновщина. - К., 1991. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ ст. - К., 1993.
2. Дорошенко О. Д. Мої спомини про недавнє минуле // УІЖ. - 1992. - №6.
3. Кульчицький С. Українська держава часів гетьманщини // УІЖ. - 1992. - №7-8.
4. Мазепа І. Україна в вогні й бурі революції 1917-1921 рр. - Т. 4-3. - Мюнхен.
5. Скляренко Є. М. Боротьба трудящих України проти німецько австрійських окупантів і гетьманщини в 1918 р. - К., 1960.
6. Скоропадський П. Спомини. - К., 1992.
7. Супруненко Н. И. Очерки истории гражданской войны и иностранной военной интервенции на Украине (1918-1920 гг.) - К., 1966. Христюк П. Замітки і матеріали до історії української революції 1917-1920 рр. - Т. 1-4. Відень, 1921-1922.
8. Шаповал М. Гетьманщина і Директорія: Спогади. - Нью-Йорк, 1958.

XXXII Відродження УНР. Директорія. ЗУНР.

1. Андрусишин Б. У пошуках соціальної рівноваги. - К., 1995.
2. Антоноа-Овсієнко В. А. Записки о гражданской войне. - Т. 1-4. - М., 1991.
3. Гражданская война на Украине. 1918-1920. Сб. док. и матер.: В 3-х тт. - К., 1967.
4. Гунчак Т. Симон Петлюра та євреї. - К., 1993.
5. Життя і смерть полковника Коновальця. - Львів - 1993.
6. Збірник пам'яті Симона Петлюри (1879-1926). - К., 1992. Історія січових стрільців. - К., 1992.
7. Капустянський М. Похід українських армій на Київ і Одесу в 1919 р. - Мюнхен, 1946. Махно Н. Воспоминания. - К., 1991.
8. Революция на Украине: по мемуарах белых. - К., 1990.
9. Стахов М. Україна проти більшовиків. - Кн.2. - Тернопіль, 1933.
10. Христюк П. Замітки і матеріали до історії української революції 1917–1920 рр. - Т. 1-4. Відень, 1921-1922.

11. Мигаль В. К. Здійснення аграрної політики на Україні у відбудовчий період (1921-1925 рр.) - К., 1974. Мовчан О. М. Голод 1921-1923 рр. на Україні // УІЖ. - 1990. - N 10-12.

**XXXV. Соціально-економічні, політичні та культурні
перетворення' в 1929-1938 рр.**

1. Герасименко М., Дудикевич Б. Боротьба трудящих Західної України за возз'єднання з Радянською Україною (1921-1939 рр). - К., 1960. - 224 с
Голод на Україні (1931-1933) // УІЖ. - 1989. - N7,8,9,11,12.
2. Даниленко В. М. Рабочий класс и культурная революция на Украине.- К., 1986.
3. Затонський В. Національна проблема на Україні. - Х., 1926.
4. Історія колективізації сільського господарства Української РСР: Зб. док. і матер.: У 3-х тт.-К., 1971.
5. Кульчицький С В. Демографічні наслідки голоду 1933 р. на Україні. - Репринт. - К., 1989.
6. Культурне будівництво в Українській РСР: Важливі рішення компартії і радянського уряду 1917-1959 рр. Зб. документів. - Т. I. - К., 1959. Петров В. Діячі української культури - жертви більшовицького терору (1920-1940 рр.)
8. К., 1992.
9. Сургай Г. І. Сільське господарство України. Уроки минулого і сучасний аграрний курс. К., Либідь, 1993.

XXXVI Українська еміграція у 20-30-х роках

1. . Кравчук П. На Канадській землі. - Львів, 1963.
2. Марунчак М. Історія українців Канади: В 2-х Т. - Вінніпег, 1968, 1974.
Наріжний С Українська еміграція. - Прага, 1942. Прокоп Д. Українці в Західній Канаді. - Едмонтон, 1987.

3. Стрелко А. А. Славянское население в странах Латинской Америки. - К., 1980. Трощинський В. П. Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище. - К., 1994.

XXXVII. Україна в Другій світовій війні.

1. Боффа Д. История Советского Союза. - Т.2. - М., 1990. Бугай М. Ф. Депортації населення України в 30-50-і роки // УІЖ. - 1990. - N10. Волков СВ., Емельянов Ю. В. До и после секретных протоколов. - М., 1990. Гунчак Т. Вороги українців під час другої світової війни // Сучасність. - 1992. - N7. Косик В. Україна і Нмеччина у другій світовій війні. - Париж, Нью-Йорк, Львів, 1993. Мірчук П. Українська Повстанська Армія, 1942-1952. - Львів, 1991. Народная война в тылу фашистских оккупантов на Украине. 1941-1944: В 2 книгах. - К., 1985.
2. Німецько-радянське братство по зброї. // Трибуна. 1991. N9.
3. Німецько-фашистський окупаційний режим на Україні. Збірник документів і матеріалів. - К., 1968.
4. ОУН: минуле і майбуття. Фондація ім. О. Ольжича. К., 1993.
5. Федорів Р. Могили на Україні: жертви сталінських репресій на території західних областей у 1939-1941 рр. // Дзвін. - 1990. - N7.
6. Шаповал Ю. І. Людина і система. - К., 1994. :
7. Швагуляк М. Н. Украина в экспансионистских планах германского фашизма (1933-1939 гг.) - К., 1983.
8. Ширер И. Германо-советский пакт о ненападении 23 августа 1939 года. // От Мюнхена до Токийского залива. Взгляд с Запада на трагические страницы второй мировой войны. - М., Политиздат, 1992.

XXXVIII. Україна у повоєнний період. (1945-1965).

1. Винниченио І. Україна 1920-1980-х: депортація, заслання, вислання. - К., 1994.
2. Воронов І. О., Пилявець Ю. Г. Голод 1945-1947 рр. - К., Т-во "Знання". 1991.

3. Жуковський А., Субтильний О. Нарис історії України. - Львів, 1991.
4. Кожукало У. П., Шаповал Ю. І. У ті важкі повоєнні роки. // Про минуло - заради майбутнього. - К., Вид-во при Київському університеті, 1989.
5. Кожукало І. Н. Вплив культу особи Сталіна на ідеологічні процеси на Україні в 40-і -початку 50-х років // УІЖ. - 1989.
6. Мірчук П. Українська Повстанська армія. - Львів, 1991.

XXXIX. Україна в умовах десталінізації (1956-1964).

1. Брайчевський М. Розгорнуте будівництво комунізму. // Старожитності. - 1992. - Ч. II.
2. Єленський В. Є. Морозна "відлига". Про антицерковну компанію кінця 50-х - початку 60-х років // Маршрутами історії. - К., Політвидав України, 1990.
3. Кравець В. О. Членство України в Раді безпеки ООН. // УІЖ. - 1986. - N4.
4. О культуре личности и его последствиях: Доклад первого секретаря ЦК КПСС М. С. Хрущева XX съезду КПСС 25 февраля 1956 г. // Известия ЦК КПСС. - 1989.
5. Савельев В. Л. 50-80-ті: час пошуків і втрачених можливостей. // Про минуле — заради майбутнього. - К., 1989.
6. Чорновіл В. Лихо з розуму / Портрет двадцяти "злочинців"/. – Львів, 1991.
7. Касьянов І. Незгодні: Українська інтелігенція в русі опору 1960-80-х років. - К., 1995.

XXXX. Україна в період кризи радянської системи (1965-1985).

1. Брайчевський М. Застійний період. // Старожитності. - 1992. - Ч. 12.
2. Лазебник Б. Щербицький і українська мова. // Літературна Україна. - 1990, 23 сер-"7 пня^Табачник Д. Останній з могокатів застою. // Культура і життя. - 1990, 23 верес-~" ня.
3. Шелест П. Холодна "відлига". // Київ. - 1990 N7.
4. Касьянов Г. незгодні: Українська інтелігенція в русі опору 1960-80 х років. - К., 1995.

XXXXI. Україна на шляху до державного суверенітету і в умовах незалежності (1985-90-і роки).

1. Акт проголошення незалежності України: Прийнятий Верховною Радою України 24 серпня 1991 р. // Голос України. - 1991. - N1*5.
2. Брайчевський М. Перебудова. // Старожитності. - 1992. - Ч. 13.
3. Буткевич В. Право на Крим, хто його має: Росія? Україна! // Літературна Україна. - 1991. - 21, 28 листопада; 5, 12 грудня.
4. Декларація про державний суверенітет України: Прийнято Верховною Радою Української РСР 15 липня 1990 р. // Голос України. - 1990. - N127.
5. Литвин В. Політична арена України: Дійові особи та виконавці. – К., 1994.
6. Плав'юк М. Відтепер промовлятиме народ. // Україна. - 1991. - N11.
7. Програма Народного Руху України за перебудову. // Літературна Україна. - 1989. - 23 вересня.
8. Слюсаренко А. Г., Томенко М. В. Нові політичні партії України. - К., 1990.
9. Україна багатопартійна: Програмні документи нових партій. – "Пам'ятки України". - К., 1991.
10. Українці в зарубіжному світі. - К., 1991.